ఎవరిది ?

అమరేంద్ర

అతని మాటలు విని దొరగారు మండిపడ్డాడు. ఇంతకాలం నుంచీ తమవల్ల జీవనం చేస్తున్న సింహాద్రి లేశమైనా విశ్వాసం లేకుండా ఇంత సాహసించి అంటాడని అనుకోలేదు. ముసలివాడు ఏమైనా మతి తప్పి మాట్లాడాడేమో అనుకుందామా అంటే ఇదంతా ధిక్కారంగా కనపడుతోంది. తలుచుకున్నకొద్దీ దొరగారి కోపం మితిమీరి పోతూంది. సింహంలాగా 'యెవరి కోసం వదుల్తావ్?' అని గర్జించి, అరుగు మీది నుంచి లేచి యింట్లోకి వెళ్లిపోయాడు. సింహాద్రి పిడుగు దెబ్బ తిన్నవాడిలాగా అక్కడే కుప్పున కూలబడిపోయాడు. గుండె దడదడలాడుతోంది. కళ్లు గిఱ్ఱున తిరుగుతున్నయ్. మిన్ను విరిగి ముక్కలు ముక్కలై, మీద విరుచుకు పడుతున్నట్లుంది. మెల్లగా లేచి, బరువుగా అడుగులు వేసుకుంటూ గుడిసెకి చేరుకున్నాడు. దూరాన్నుంచే మనుమడు "తాతా!" అని అరుస్తూ తప్పటడుగులతో పరుగెత్తుకొని వచ్చాడు. "అంబా" అంటూ గంతులేస్తూ లేగదూడ, దగ్గరకి వచ్చి బెదురు చూపులతో నిలబడింది. సింహాద్రి గుండెల్ని పగలకొట్టుకుంటూ, ఆక్రోశం వెలువడుతోంది. "ఈ గుడేసె, ఈ పాక, ఈ పశువులు యింక యే నీడలో నిలబడతయ్? ఇంక యీ జగత్తులో ఏ ఆధారం చూసుకొని తాను తన కుటుంబంతో జీవించగలడు?" ముసలి కళ్లలోంచి జలజల నీళ్లు రాలినయ్. మనుమడు తెల్లబోతూ, తాతకేసి చూసి, యింట్లోకి పరుగెత్తాడు.

కూతురు వచ్చి పిలిచింది. కోడళ్లు వచ్చి బతిమాలారు. కొడుకులు దగ్గిరకు వచ్చి పిలిచారు. మనుమడు తాత చేతులు పుచ్చుకొని రమ్మని లాగాడు. కాని సింహాద్రి కదలలేదు. వీరంతా తనని అన్నానికి రమ్మని బతిమాల్తున్నారు. కాని, ఆ అన్నం యిక తనకెక్కడనుంచి వస్తుంది? మారుగా వెక్కి వెక్కి యేడ్చాడు. పొలంలో పనిచేసి అలసి వచ్చిన కొడుకులు చిరాకుగా "యేం కొంప మునిగింది?" అన్నారు. సింహాద్రి యేడుపు ఆపుకోలేక తడబడుతూ అన్నాడు "మునిగింది. ఇంకెక్కడి కొంప ? కూలిపోతోంది." "యేమిటి?" "నాయనో! చెప్పలేను. నా గుండె చెరువైపోతోంది. ఇక మనకొంప కూలిపోతుంది. మనం పక్షుల్లాగా అల్లాడిపోతాము."

కూతురు దగ్గిరకు వచ్చి మెల్లిగా అడిగింది "ఏమిటి బాబూ?" అని. " ఇంకేం బాబు తల్లీ. అంతా అయిపోయింది; మన అన్నం, మన జీవనం...."

ఆనాడు పొద్దున్నే దొరగారు కబురు పంపాడు. సింహాద్రి గబగబా వెళ్లి దణ్ణం పెట్టి కూర్చున్నాడో లేదో, పిడుగులాటి మాట చెవిని పడింది. ఆపాదమస్తకం గజగజ వణికిపోయాడు.

అమాంతం దొరగారి పాదాలు పుచ్చుకొని కంపించిపోతున్న కంఠంతో "బాబూ చంపెయ్యకండి. నా అన్నం బోర్ల తొయ్యకండి. బాబూ నా కొంప కూల్చబోకండి." అని ఎంతో బతిమాలుకున్నాడు. దొరగారు "వీల్లేదు. వీల్లేదు. స్వంత వ్యవసాయం చేస్తాను" అన్నాడు. "బాబూ, మీ పాదాల దగ్గర బతుకుతున్నాం. మీపేరు చెప్పుకొని, మీరు పెట్టిన అన్నం తిని బతుకుతున్నాం. ఒక్కసారిగా నోట్లో మట్టి కొడతారా స్వామీ?" దొరగారు ఆగ్రహంతో "మారు చెప్పటానికి వీల్లేదు. పొలం వదిలెయ్యాల్సిందే." సింహాద్రి కూలబడిపోయాడు. దుఃఖం పొంగుకొస్తోంది. నోటమాట రావటం లేదు. దొరగారు "ఎల్లుండి మా నాగళ్లు పంపుతున్నాను." అని లేవబోయాడు. సింహాద్రి అప్రయత్నంగా "నా ఘటం ఉండగానే!" అని లేచి నిలబడ్డాడు. దొరగారు మండిపడ్డాడు.

సింహాద్రికి మనస్సు మనస్సులో లేదు. "నిజం! నిజం! తన ఘటం ఉండగా తననెవ్వరూ ఆచేలోంచి తొలగించలేరు. ఎవరికీ శక్యంకాదు. కాదు. మరుపు మాయమైపోయి, ఎన్నో ఎన్నో తలపు కొస్తున్నయ్. తన జీవితంలో యిన్ని సంవత్సరాలు ఆతల్లి చలవలో క్షణాలలాగా గడిచిపోయినయ్. ఆతల్లే, తన నింతవరకూ బిడ్డలాగా కాపాడింది. తాను కాటకానికి తాళలేక ఇరవై రెండోయేట, తూర్పుదేశం నుంచి, భార్యతో కలిసి, ఆ వూరు చేరటం, ఇంకా యెన్నో యెన్నో అప్పటి సంగతులు, మనస్సులో గిరగిర తిరుగుతున్నయ్.

భార్య తలపుకు రాగానే, సింహాద్రి గుండె భగ్గుమంది. అవూరు చేరగానే, ఆమె ఒక శాస్తుర్లు గారింట్లో పని చేసేందుకు కుదిరింది. వారి దొడ్లోనే ఒక చిన్న పాక వేసుకున్నారు. తను కూలి చేసుకుంటూ ఉండేవాడు. దినాలు క్షణాలలాగా గడిచిపోయినయ్. వయసులో ఉన్న తన భార్య, తానూ ఎంతో అన్యోన్యంగా కాలం గడిపేవాళ్లు.

ఒకనాడు శాస్తుర్లుగారు "సింహాద్రీ ఏంపని చేస్తున్నావ్" అని అడిగారు. సింహాద్రి "ఏంలేదు స్వామి" అని వినయంగా చెప్పాడు. శాస్తుర్లుగారు సింహాద్రిని వెంటపెట్టుకొని ఊరిబైట ఉన్న ఒకదిబ్బ మీదికి తీసికోవెళ్లి, "సింహాద్రీ, దీనిమీద యేమైనా పండించుకోరాదూ? ఊరికెనే ఉంటోంది?" సింహాద్రి పొంగిపోతూ "బాబూ బతికించారు. మీ పేరు చెప్పుకొని గూట్లో దీపం నోట్లో ముద్ద..." అన్నాడు.

అక్షణం నుంచే సింహాద్రి సింహంలాగా ఆ దిబ్బనంతా పలుగులతో పొడిచాడు. పారలతో తవ్వాడు. చెమటలు ధారలు కట్టినయ్. తొలిసారి ఆ దిబ్బ మీద బెండగింజలు చల్లాడు. దూరంగా, ఉన్న చెరువునీళ్లు కావిళ్లతో మోసుకో వచ్చి కాలవలు పారించాడు. మొక్క నాటుకోగానే అదునున మంచివర్షం కురిసింది. శాస్తుర్లుగారు చూపించిన యీ దోవకి భగవంతుడు కూడా తోడ్పడుతున్నాడని, సింహాద్రి పొంగిపోయాడు. అతనూ భార్యా అస్తమానం తోటలోనే కుదుళ్లు చేస్తూనో, నీళ్లుపోస్తూనో, కలుపు తీస్తూనో, చీడ పట్టిన ఆకులను తుంచివేస్తూనో, గడిపేవారు. మొక్కలన్నీ కాయలతో వంగిపోయినయ్. ఆ తోటకేసి చూస్తుంటే సింహాద్రికి తన పాదాలకింద నిద్రపోయే యీ భూమిలో, ఒక చల్లటి తల్లిదాగి ఉన్నదని, ఆమే తనను చేతులెత్తి చల్లగా దీవిస్తున్నదనీ తోచింది. శాస్తుర్లుగారి కుటుంబం లేకపోతే, తనూ భార్యా యేమైపోయే వాళ్లో! అనుక్షణం శాస్తుర్లుగారికి మొక్కుకుంటూ ఉండేవాళ్లు. ఆయన పిల్లలందరూ, తన బుజాలమీదా, తన భార్య చేతుల్లోనూ పెరిగి పెద్దవాళ్లయారు.

మరొక యేడు జొన్న వేశాడు. అడవిలాగా పెరిగింది. బంగారం లాగా నిగనిగలాడే

కంకులు వేసింది. సింహాద్రీ, భార్యా, తమ శక్తినంతా, ఆ నేలకు ధారపోశారు. సింహాద్రి యువక రక్తమంతా, కండల పటుత్వమంతా, ఆ నేలకే అర్పించాడు. ఇది చూసి, సంతోషించి, శాస్త్రుర్లుగారు ఎంతో శ్రమపడి ఆ చేను ఆయకట్టులో జేర్పించారు. ఆ యేటినుంచీ, ఆ చేలో, వరిపైరు మిసమిస. ఊడ్పుల రోజులన్నీ సింహాద్రి పొలం గట్టునే గడిపేవాడు. భార్య గడ్డికోసుకో వెళ్లటానికి వచ్చేది. ఇవతలి గట్టున గడ్డికోసి, మోపుకట్టి, అవతలి గట్టు కన్నం చూసి రావటానికి వెళ్లేసరికీ, చప్పట్లు చరచి పిలిచేది. "ఏదీ నువ్వు కోసిన మోపు? దొంగలెత్తుకెపోయారు." సింహాద్రి గబగబా పరుగెత్తుకు వచ్చేవాడు. "ఏమైపోతుంది? యిప్పుడేగా ఇక్కడ పెట్టివెళ్లింది?" అంటూ దగ్గిరికి వచ్చాక, సింహాద్రి కళ్లలోకి చూస్తూ భార్య ఫక్కున నవ్వేది. అన్నివైపులా మోపుకోసం వెదికి, చివరికి బోదెలోను తేలిపోతున్న గడ్డిమోపును చూసి, - "ఓసి టక్కరుపిల్లా!" అని నవ్వుతూ వెళ్లిపోయేవాడు. ఆకాలం తలపుకు రాగానే, ఏదో చల్లటిగాలి తాకినట్లు, ఒళ్లు పులకరిస్తుంది.

తొలకరి వానలు దిగినాక, నాగళ్లు కట్టాక, నేలలోంచి వచ్చే, సుగంధంతో ఆ చల్లటి తల్లి, తనని ఆశీర్వదిస్తోందని మురిసిపోయేవాడు. వరి నాటుకొని, ఉదయకాంతులతో మంచు బిందువులతో కదలి ఆడుతుంటే, తన ఒళ్లుమరచిపోయేవాడు. వరి కంకులు, గాలిలో ఒయ్యారంగా కదులుతూ, అంతటా, బంగారుకాంతులు మెరిపిస్తుంటే సింహాద్రి చేతులెత్తి భూదేవికీ, శాస్త్రుర్లుగారికీ పదేపదే మొక్కుకొనేవాడు. భార్యతో యెన్నోసార్లన్నాడు. "ఆతల్లి మనకి బువ్వ పెడుతోంది. మనలను బిడ్డల్లాగా కాపాడుతోంది." భార్య బదులు చెప్పేది "ఆ తల్లి చలవే లేకపోతే మన మీపాటికి ఎక్కడుండే వాళ్లమో!"

సింహాద్రికి కలిగిన సంతానమంతా, ఆ పొలంలోనే కష్టపడి, ఆమె చలవలోనే, పెరిగి పెద్దవారయారు. చేను గట్టున నిలబడి, సింహాద్రి యెన్నోసార్లు పరవశుడైపోతూ తానొక పసిపిల్లడై పారాడుతున్నట్లు, భూదేవి తల్లివలె తనను చల్లటి చేతులతో ఎత్తుకొని ముద్దాడుతున్నట్లు, తలపోసేవాడు. ఆనందంతో కళ్లల్లో నీళ్లు తిరిగేవి.

అప్పుడు బతుకులో లేదనేమాట లేదు. గుడిసెనిండా ధాన్యం. యింటి చుట్టూ మేకలు అరుస్తూ, కోళ్లు కూస్తూ తిరుగుతూ ఉండేవి. పాకలో మోరలెత్తి, ఎడ్లు రంకెలు వేస్తుండేవి. పిల్లలు కట్టిన మువ్వలు ఘల్లుమనిపిస్తూ లేగదూడలు చిందులు తొక్కుతుండేవి. సింహాద్రికి మరీ రూఢి అయిపోయింది. కాటకానికి తాళలేక వచ్చిన, యీ దిక్కులేని దంపతులను, బిడ్డలలాగా దగ్గిరకి తీసి దీవించిన, ఆ భూదేవి కరుణే యిదంతా. ఆమెకే దయరాకపోతే, తానేమైపోయేవాడు? భూదేవినేకాదు. శాస్త్రుర్లుగారిని తలుచుకోని క్షణంగాని, వారి పాదాలకు దణ్ణం పెట్టిరాని దినం కాని లేదు. తలుచుకుంటే అప్పటి వూరే వేరనిపిస్తుంది. అప్పటి మనుష్యులే వేరు. ఎక్కడ చూసినా సిరి, చిందులు తొక్కుతూ కనిపించేది. తూర్పు రేక లగపడక మునుపే, పెద్ద దొరలంతా, స్నానాలు చేసి చెరువు రేవులో సంధ్యావందనం చేస్తుండేవారు. దినమంతా వేదమంత్రాలు ప్రతిధ్వనించేవి. సాయంకాలం, దేవాలయంలో, శాస్త్రుర్లుగారు పురాణం చెబుతూ వుంటే పక్షులుకూడా నిలబడి ఆలకించేవి. రాత్రి అంతా నిద్రకు మళ్లినాక అవధాన్లు గారు కంఠమెత్తి దాశరథీ శతకం చదువుతుంటే, కంచుగంటలు గణగణ మోగినట్టుగా వుండేవి. ప్రతిగడపా, తోరణాలతోనూ, తీర్చిదిద్దిన ముగ్గులతోనూ, కన్నులపండువగా వుండేది.

ఆ రోజులన్నీ, ఇప్పటి దినాలతో పోలిస్తే, కలలాగా కనపడుతున్నయ్. ఆకాలం అంతా, మారిపోయింది. ఊళ్లో పెద్దఘటాలు, ఒక్కొక్కరూ వెళ్లిపోయారు. తండ్రుల మాదిరి, పిలకల్లేకుండా సంధ్యావందనం లేకుండా యింగ్లీషు చదువులు చదువు కొచ్చిన చిన్నదొరలంతా పెత్తనం ఆరంభించారు.

దేవుడులాటి శాస్తుర్లుగారు కూడా, లోకాన్ని విడిచి వెళ్లిపోయారు. సింహాద్రి కళ్లు చీకట్లు కమ్మినయ్. అతనూ, భార్యా, తండ్రిని కోల్పోయిన బిడ్డల్లాగా, వెక్కి వెక్కి యేడ్చారు.

దినాలు గిఱ్ఱున తిరిగినయ్. గ్రామమంతా మారిపోతోంది. వేదమంత్రాలు లేవు. చెరువురేవులో సంధ్యవార్చేవారు లేరు. గుడి మండపంలో పురాణాలు లేవు. ఆ వూరినుంచి సిరి తొలగిపోయిందేమో అనిపిస్తుంది. ఆ యేటి పంటను చూసి భూదేవికి కోపం వచ్చిందేమోనని బెదిరిపోయాడు సింహాద్రి. శాస్తుర్లుగారి కొడుకుకి కట్టుబడి కొలవగా తనకేం మిగిలింది? తనూ పిల్లలూ బ్రతికేదెల్లా? అరుగుమీద కూర్చుని ప్రొద్దున్నే స్నానం లేకుండా కాఫీపానం చేస్తున్న చిన్న దొరగారిని కట్టుబడి తగ్గించండని బ్రతిమాలుకున్నాడు. శాస్తుర్లుగారు తనను బిడ్డలాగా ఆదరించారు. చిన్నప్పుడు తన బుజాలమీద యెక్కి తిరిగిన చిన్న దొరగారు మాత్రం అతన్ని గడ్డిపరకలాగా, చూస్తారు. ఇంతలో, కలరా! ఆ పిశాచమే, సింహాద్రి కొంప కూల్చింది. ఊరిలో మిగిలివున్న సిరిని కాస్తా తన కాళ్లకింద మట్టగించింది. సింహాద్రి కుంగిపోయాడు. నేలకు అణగారిపోయాడు. కూతురు, కొడుకు, భార్యా, - శోకాలు పెడుతూ తల నేలకేసి బాదుకున్నాడు. "నన్ను కూడా తీసుకుపో". ఇంతకాలం, తోడునీడగా నిలిచిన భార్యకూడా పోయేసరికి, అతని గుండె చెదిరిపోయింది. ఇక ఈ దుఃఖమంతా ఒంటరిగా యెల్లా భరించటం? అతని మనసు విరిగిపోయింది. శక్తి చచ్చిపోయింది. బొమ్మలాగా బతికివున్నాడు.

గిరగిర తిరిగిన స్మృతి చక్రం ఒక్కసారిగా, నిలిచిపోయింది. ఆపుకోలేని శోకం లోపలినుంచి పొంగుకొస్తోంది.

"దొరగారు రమ్మంటున్నారు నిన్ను." సింహాద్రి మారుమాటాడలేదు. కొడుకులు వచ్చి, వెళ్లి రమ్మని బలవంతం చేశారు. సింహాద్రి కదలలేదు. కొడుకులిద్దరూ వెళ్లారు. సింహాద్రి గుండె నీరైపోయింది. "తల్లీ నిన్నెలా వదిలిపోగలను. పరాయివాడిలాగా యెలా తొలగిపోగలను?" అని పదేపదే అనుకుంటూ, జలజల రాలుతున్న, కన్నీళ్లతో అక్కడనుంచి కదలలేకపోయాడు.

దొరగారింటి నుంచి కొడుకులు తిరిగి వచ్చారు. వారి ముఖాలు చూసి సింహాద్రి బేజారైపోయి ప్రశ్నించాడు. "దేనికి పిలిచారు?" కొడుకులు ఎంతో అవలీలగా చెప్పారు. "మన కెందుకు. వారి పొలం వారికే వదిలేద్దాం" అని. సింహాద్రి కూలబడిపోయి, గుండెలు బాదుకున్నాడు. "నా ఘటం ఉండగా....." అని గొంతు చించుకొని అరిచాడు. ఇంట్లోంచి మాటలు వినపడుతున్నయ్. పొలం వదిలిపెడితే దొరగారు కొడుకులిద్దరికీ చెరొక వందా యిస్తామన్నారట. సింహాద్రి మీద పిడుగుల వర్షం కురిసింది. సుడిగాలిలో ఎండిన ఆకులాగా అతని మనస్సు గిరగిర తిరిగిపోయింది. ఏ తల్లి యింతకాలం అన్నం పెట్టిందో, ఆమెను వదలి, పరాయి వాళ్లలాగా వెళ్లిపోవటానికి 'లంచం ! ఛీ.....' మనస్సు తుపానులో కెరటాల్లాగా ఉప్పొంగింది.

"ఛీ దుర్మార్గులారా! ఇక మీ ముఖం చూడను" అని అరిచి కఱ్ఱ తీసికొని, తూలుతూ సోలుతూ అడుగులు వేశాడు. కళ్లు తిరిగి పోతున్నయ్. కాళ్లు గజగజ వణికిపోతున్నయ్. అప్పటికే దొరగారి నాగళ్లు చేలో దిగినయ్. ఎక్కడలేని శక్తీ తెచ్చుకొని సింహాద్రి, ఒక్క పరుగు తీసి దున్నిన మట్టిని గుప్పెళ్లతో తీసికొని కళ్లకద్దుకుంటూ అడ్డంగా పడుకున్నాడు. నాగళ్లు ఆపారు. ఎందరు లేవమన్నా సింహాద్రి లేవలేదు. గట్టు మీద నిలబడ్డ చిన్న దొరగారు, గబగబా వచ్చి "ఏమిటిది?" అన్నారు. సింహాద్రి దొరగారి కేసి దీనంగా చూస్తూ, వణుకుతున్న కంఠముతో, నీళ్లు నిండిన కళ్లతో, "బాబూ యీ తల్లి ఒళ్లో బతికాను. యీ తల్లి ఒళ్లోనే నన్ను చావనివ్వండి." అంటుండగానే, నిలువు గుడ్లు పడ్డయ్. మట్టితో ఉన్న గుప్పెళ్లు బిగుసుకుపోయయ్.

దొరగారు అప్రయత్నంగా కన్నీళ్లతో "సింహాద్రీ!" అని ఒక్క కేక పెట్టారు.

సింహాద్రి వీపుమీద చిన్నప్పుడు తాను గుఱ్ఱపుస్వారీ చేసిన రోజులు గుర్తుకు వచ్చి దొరగారి గుండె జలదరించింది. ఒక్క క్షణం "ఈ పొలం యెవరిది?" అన్న ప్రశ్న అతని మనస్సులో మెరిసిపోయింది. ఎవరిది? ఈ పొలం ఎవరిది? నిజంగా ఎవరిది?

✸

నవోదయ, 3 ఫిబ్రవరి 1946.